

Összefoglaló az MTA Geofizikai Tudományos Bizottság soproni üléséről

A Magyar Tudományos Akadémia (MTA) Geofizikai Tudományos Bizottsága (GTB) 2018. november 5-én kihelyezett ülést tartott az MTA Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont (MTA CSFK) Geodéziai és Geofizikai Intézetében (GGI). Az ülésen megjelent 17 bizottsági tagot a GTB elnöke, Bondár István üdvözölte. Az első napirendi pont keretében *Wesztergom Viktor* ismertette a GGI kutatási tevékenységét. Az intézet igazgatója bemutatta az utóbbi időben elnyert hazai és nemzetközi projekteket, beleértve a nemzeti kiválósági programot és a nyertes MTA Lendület pályázatot. Elmondta, hogy az előbbiekre alapozva jelenleg mintegy kilenc kutatócsoport dolgozik az intézetben. Ebből három szeizmológiai kutatásokat végez a földrengés-veszélyeztetettség, szeizmikus tomográfiai és infrahang-megfigyelések területén. Ez utóbbihoz kapcsolódik a piskés-tetői infrahangállomás tevékenysége. Jelenleg a geodéziai kutatások területén az űrgeodézia földtudományi alkalmazásai dominálnak, ezek közül kiemelte a műholdradar-interferometria és recens tektonika területén végzett megfigyeléseket. A légkörfizikai kutatások elsősorban a légköri elektromos kisülések és a Schumann-rezonanciák vizsgálatát célozzák. A geomágnesség területén a mágneses tér szerkezetének leírásával, időbeli változásának nyomon követésével, modellezésével és inverziójával, magnetotellurikus térrel való kapcsolatával, valamint a külső mag megismerésével foglalkoznak. Egy nagyobb tématerületet képez a magnetoszféra és az interplanetáris mágneses tér kapcsolatának vizsgálata, mely új szemléletet, több tudományterületet érintő megközelítést igényel mind a mérések, mind pedig a szimulációk területén. Az európai kezdeményezésű nemzetközi mélyszerkezet-kutató vállalkozáshoz csatlakozva új megfigyelések várhatók az elkövetkezendő három évben. Jelenleg a szeizmológiai állomások DK-Európába való áttelepítését lehetővé tevő előzetes vizsgálatok zajlanak. Beszámolója végén *Wesztergom Viktor* kiemelte, hogy a GGI részéről nagy a fogadókészség a hazai egyetemeken végzett geofizikusok alkalmazására.

A második napirendi pontban *Timár Gábor* tanszékvezető egyetemi docens megtartotta beszámolóját az ELTE Geofizikai és Űrtudományi Tanszék oktatási és kutatási tevékenységéről, különös tekintettel a geofizikus szakemberek utánpótlásának jövőjéről. Felhívta a figyelmet arra, hogy a magyar nyelven folyó mesterképzésbe jelentkezni képes hallgatók száma rohamosan csökken. Ezzel együtt egyre alacsonyabb a jelentkezők tudásszintje, továbbá a szervezeti környezetet adó intézmény drámai pénzügyi helyzete miatt az anyagi támogatás mértéke is csökken. További létszámcsökkenés esetén az állami kép-

zés keretein belül a geofizikus szak megszűnhet. Azok a potenciális hallgatók, akik elkötelezettek a geofizikai ismeretek megszerzése iránt és ezt képesek angol nyelvű oktatás keretében megtenni, egyre inkább a külföldi felsőoktatási intézményeket választják. Úgy gondolja, hogy a korábbi követelmények nehezen tarthatók fenn. Előnynek látja azonban, hogy a hallgatók egyéb kompetenciákat is hoznak magukkal, melyeket figyelembe kell venni a képzés esetleges átalakításánál.

A probléma megoldása a Miskolci Egyetem (ME) Geofizikai Tanszéke vezető oktatói szerint a bolognai rendszer bevezetése óta érik, aktuális és fontos. Úgy látják, hogy nem szűken a magyar nyelvű geofizikus szakról, hanem inkább a magyarok geofizikus képzéséről van szó. A miskolci tanszék a földtudományi mérnöki mesterszakon belül geofizikus-mérnöki szakirányon oktat, az utóbbi években főként angol nyelven, mivel a Karon 2012 óta több, angol nyelven is akkreditált MSc szakon folyik képzés. A geofizikus-mérnöki szakirányon két év óta magyar anyanyelvű jelentkező nem kezdett tanulmányokat. Véleményük szerint ennek ellenére sem szabad csökkenteni a képzés színvonalát. Az olajipar ugyan beszűkül, de a kutatóintézetekben geofizikus diplomával lehet csak elhelyezkedni. Az ELTE a geofizikus szaknak, az ME a geofizikus szakiránynak (és az MSc szakoknak) a hosszú távú megtartását tűzte ki célul. *Bondár István* a kérdés részletesebb megvitatására egy önálló GTB ülést hívott össze 2019 januárjára.

A következő napirendi pontban *Szarka László* Eötvös Loránd halálának 100. évfordulójához kapcsolódó események szervezéséről és a finanszírozás kérdéseiről tájékoztatta a Bizottságot. Az Eötvös Loránd Fizikai Társulat kezdeményezte az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottságánál, hogy 2019-ben Eötvös Loránd halálának centenáriumi évéről az egész világ az UNESCO védnökségével emlékezzen meg. Ezt az UNESCO elfogadta. A programok idén októberben már elkezdődtek, azonban az anyagi támogatás a felelős minisztériumtól a soproni ülés időpontjáig nem érkezett meg. *Szarka László* javasolta, hogy minden résztvevő saját forrásból igyekezzen megrendezni a programjait; emellett ismertette az MTA CSFK által felajánlott programokat. A Magyar Bányászati és Földtani Szolgálat részéről *Kiss János* informálta a Bizottságot a szervezésről, majd ezt követően egyéb centenáriumi események megrendezéséről és publikálási lehetőségekről tárgyaltak a résztvevők.

Egy új napirendi pont keretében *Szarka László* az akadémiai kutatóintézetek átvilágításáról tartott tájékoztatót. Elmondta, hogy az alkalmazott kutatást alapfeladatának tekintő kutatóintézeti hálózat átszervezését már évek óta

tervezi a kormányzat. Az MTA 2018. július 14-én szembesült azzal, hogy a Palkovics László miniszter által vezetett Innovációs és Technológiai Minisztérium (ITM) áttemeli a pénzeket. A tiltakozás után az MTA augusztus 13-án javasolta, hogy az Osztályok foglalkozzanak a kutatóintézetekkel. Az MTA véleményezte az új kutatás-fejlesztési stratégiát. Az október 8-i kormányhatározat szerint 2018. decemberében várható megegyezés az MTA és az ITM között.

Az *Acta Geodaetica et Geophysica* folyóirat jelenlegi helyzetéről *Wesztergom Viktor* főszerkesztő számolt be. Az elmúlt évtized változásaihoz sikeresen alkalmazkodó folyóiratnál évente mintegy 200 kéziratot kezelnek, ezek közül legtöbb a geomatematika és geodézia témában érkezik. A Springer kiadóval jó kapcsolatot építettek ki, azonban egyre szigorúbb követelményeknek kell megfelelniük. A szerkesztőbizottságban kiterjedt szakterületen és széles nemzetközi kapcsolatokkal rendelkező tagokat kell jövőre delegálni, melyhez minden hazai intézményből új tagokat kérne fel. A folyóirat ügyvivő szerkesztője, *Szűcs Eszter* rövid vetített előadás alapján bemutatta a legfrissebb tudománymetriai és statisztikai adatokat. Ezek közül kiemelkedik az impakt faktor és az elutasítási arány növekedése. Zárszámban *Wesztergom Viktor* jövőbeli terveiről

beszélt, elmondta, hogy fontos lenne a magyar szerzők által írt cikkek számának a növelése (a PhD-hallgatók támogatását ígérte), a bírálati fázis lerövidítése, valamint évente-kétévente tematikus kiadványok szerkesztése.

Az aktualitások pont keretében szó volt arról, hogy az MTA X. Földtudományok Osztálya levette a napirendről a földrajzi tudományos bizottság elnöke által korábban megfogalmazott javaslatot, az önálló földrajzos doktori bizottság létrehozásának kérdését, mivel azt minden Bizottság elutasította. Ugyancsak itt, *Timár Gábor* arról számolt be, hogy az Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal az OTKA-pályázatok beadásánál a Földtudományok 1 (GEOINT) szakértői csoporthoz sorolta a geofizikát.

Ezután *Bondár István*, az intézmények képviselői és a GTB tagjai *Ádám Antal* és *Verő József* akadémikusokat köszöntötte születésnapjuk alkalmából. Az ülés bezárása után *Wesztergom Viktor* rövid séta keretében bemutatta a felújított kutatóintézetet.

Az GTB összetételéről az akadémia honlapján tájékozódhatnak az érdeklődők:

https://mta.hu/x-osztaly/tudomanyos-bizottsagok-105563#geofizikai_tudomanyos_bizottsag

Szabó Norbert Péter,
a GTB titkára

A Geofizikai Tudományos Bizottság az MTA CSFK Geodéziai és Geofizikai Intézetének tetején. (Balról: Turai Endre, Drahos Dezső, Szarka László, Kiss János, Pethő Gábor, Győri Erzsébet, Bondár István, Ormos Tamás, Dobróka Mihály, Bodoky Tamás, Timár Gábor)